

Warszaw, dnia 14 grudnia 2020 r.

Prof. zw. Jerzy Nowosielski

Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki

Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie

**Recenzja rozprawy doktorskiej dorobku konserwatorskiego i artystycznego
Pani Ewy Lisiak w związku z wszczętym postępowaniem o nadanie stopnia
naukowego – doktora sztuki**

Pani Ewa Lisiak jest absolwentką Państwowego II Liceum Ogólnokształcącego w Sopocie w latach 1995-1999. W latach 1999-2005 studiuje na kierunku konserwacja i restauracja Dzieł sztuki w zakresie Konserwacji i Restauracji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej UMK Toruń.

Praca dyplomowa dotyczyła konserwacji dwustronnego obrazu na podobrazii drewnianym *Matka Boska Bolesna, Ukrzyżowanie - Świecie XIX*, w pracowni prof. dr hab. Bogumiły Rouby i dr Elżbiety Szmit-Naud.

Praca magisterska pod tytułem: *Cynober i jego trwałość w malarstwie ściennym i polichromii architektonicznej* - Toruń UMK 2006 r. Dyplom ten został wyróżniony. W okresie studiów Pani Ewa Lisiak uczestniczyła w pracach konserwatorskich w ramach praktyk studenckich:

- konserwacja malowideł ściennych XIII w Kamień Pomorski Zakrystia katedry pw. Św. Jana Chrzciciela.
- konserwacja malowideł ściennych i drewnianych elementów wystroju - Toruń Katedra pw. Św. Janów. Prowadzącym praktyki był dr hab. Robert Rogal oraz mgr Jolanta Korcz.

Przedstawiona do recenzji praca doktorska pt. ***Problematyka technologiczno-konserwatorska Grupy św. Jerzego (ok. 1420) z kościoła NMP w Gdańsku – rekonstrukcja zabytkowej polichromii metodą mas mikrosferowych***, promotor

dr hab. Danuta Stępień, zawiera: cztery rozdziały zakończone podsumowaniem i wnioskami dla praktyki konserwatorskiej, bibliografię – 96 pozycji, karty zabytków i konserwacji oraz barwne fotografie z prac konserwatorskich i przeprowadzonych badań. Rozprawa doktorska dotyczy tak ważnych problemów, jak sposobu uzupełniania dużych ubytków warstw malarskich, poddanych badaniom i opracowaniu własnych metod oraz zastosowania w konserwacji średniowiecznych rzeźb i architektury ołtarzowej kościoła pw. *Najświętszej Marii Panny* w Gdańsku.

W pierwszym rozdziale dotyczącym opisu techniki, autorka zajmuje się przekształceniem stosowanej płynnej farby w barwne masy szpachlowe, a mianowicie:

- podkładowa masa szpachlowa
- barwione masy szpachlowe
- suche masy szpachlowe i kredki
- werniksowanie

Podkładowa masa szpachlowa pełni funkcję warstwy gruntu zaprawy klejowo-kredowej, ale także warstwy zabezpieczającej na bazie Paraloidu B72 i mikrobalonów z bezzasadowego szkła borokrzemianowego.

Kolejnym etapem za pomocą barwionych mas szpachlowych (dodatek pigmentu) tworzy się zamierzoną warstwę malarską. Barwione masy otrzymano dodając szklane mikrobalony do farb z 12% Paraloidu B72 i suchych pigmentów, stosując zmienność proporcji jak i kolor mas szpachlowych.

Po całkowitym wyschnięciu barwnych mas tworzy się stała postać – rodzaj pasteli nakładając pigmenty na sucho w celu imitacji patyny i laserunków na powierzchni odtwarzanego dzieła. Końcowym etapem jest zabezpieczenie warstw malarskich, gdzie proponuje się ponownie spoiwo mas 12% Paraloid B72 z 2% dodatkiem stabilizatora.

Przedstawiony proces użycia barwnych mas przy konserwacji i rekonstrukcji warstw oryginalnych, pozwolił Autorce skrócić czasochłonny zabieg pracy techniczno-konserwatorskiej, dając dobre efekty trwałości, elastyczności i stabilności nakładanych poszczególnych warstw malarskich masy szpachlowej, poprzedzonych szeroką analizą badawczą.

W drugiej części przedstawiono praktyczne zastosowanie w trakcie konserwacji *Grupy św. Jerzego*, a mianowicie:

- założenia konserwacji
- rozpoznanie wtórnych warstw i elementów
- usuwanie przemalowań i retuszy
- usuwanie rekonstrukcji
- wykonanie rekonstrukcji rzeźbiarskich
- rekonstrukcja polichromii

W tym przypadku Autorka podejmując gruntowny program prac konserwatorskich, spotkała się z wyraźnym i błędnym wykonaniem podczas poprzedniej konserwacji i rekonstrukcji oryginalnych elementów rzeźby, co było widoczne na sporządzonej dokumentacji fotograficznej przed wojną.

Proces budowania i kontynuowania prac konserwatorskich *Grupy św. Jerzego* jak i efekty techniczno-technologiczne, miały ogromny wpływ na prawidłowy, konsekwentny i profesjonalny przebieg pracy. Dokonane wnikliwe badania rzeźb umożliwiły ustalenie technologii wykonania obiektu oraz dokładnego określenia części i materiałów wtórnych przed ich usunięciem.

Całość procesu konserwatorskiego została udokumentowana zdjęciami barwnymi, ilustrującymi przebieg poszczególnych etapów prac.

Rozdział części badawczej dotyczy badań trwałości przedstawionej techniki barwionych mas szpachlowych, suchych pigmentów i szklanych mikrobalonów począwszy od wykonania próbek mikrofedometrii, sztucznego starzenia w komorze UV, kolorymetrii, do oceny wizualnej zmian, odwracalności metody, starzenia naturalnego, zestawienia wyników badań trwałości i omówienia wyników badań.

W wyniku szerokiego zakresu badań wykazano:

- proponowana technika wykazała większą trwałość od tradycyjnej tempery żółtkowej
- obecność mikrobalonów nie zmniejszała trwałości warstwy malarskiej
- farby i masy wykazywały jednakową odporność
- odbarwienie mas szpachlowych było niewielkie
- łatwość w usuwaniu masy podkładowej

- większa trwałość kredek stosowanych do patynowania i laserunków partii pozłotniczych z dodatkiem werniksu B72
- łatwość rozpuszczania barwnych mas szpachlowych
- stała odporność na testowane rozpuszczalniki powłok przed i po sztucznym starzeniu.

Proponowana przez Autorkę niniejszej dysertacji metoda rekonstruowania polichromii za pomocą mas szpachlowych pokazała czym technika i technologia w działaniach konserwatorskich może i powinna być elementem ważnym i decydującym. Ta metoda nie tylko daje możliwość trwalszej egzystencji dzieła sztuki, ale możliwość świadomej interpretacji plastycznej. Sądzę, że technika barwionych mas szpachlowych ma ważne znaczenie w opracowywaniu wielowarstwowych struktur malarskich z widocznymi ubytkami i zniszczeniami.

Przedstawiona do recenzji praca doktorska jest cennym materiałem poznawczym i badawczym, dająca możliwość do doskonalenia umiejętności doświadczonym konserwatorom dzieł sztuki.

Pani Ewy Lisiak doświadczenie zawodowe, to przede wszystkim prace konserwatorskie na terenie całego kraju. Dużą część realizacji to prowadzenie projektów konserwatorskich w kościele mariackim w Gdańsku.

Od 2007 prace przy elementach wnętrza kościoła. W ostatnich latach prace przy monumentalnych rzeźbach z pierwszego wystroju bazyliki.

Na przestrzeni lat 2003-2020 Pani Ewa lisiak uczestniczy w ponad 30 realizacjach artystyczno-konserwatorskich, między innymi:

- konserwacja malowideł ściennych Antoniego Sulczyńskiego 1912-1915 w Broniszewie (praca zespołowa)
- konserwacja drewnianego stropu XVIII w Radzynie Chełmińskim - nawa główna kościoła św. Anny (praca zespołowa)

- Konserwacja malowideł ściennych XII w., Tum pod Łęczycą, apsyda zachodnia Archikolegiaty pw. NMP i św. Aleksego, prowadzenie dr hab. Ewa Roznerska 05/09 2004

- Konserwacja malowideł ściennych Józefa Mehoffera 1932, Turek, sklepienie prezbiterium Kościoła pw.

Najśw. Serca Pana Jezusa, prowadzenie
dr hab. Ewa Roznerska
06/09 2004

- badania stratygrafii, odkrywki i konserwacja malowideł ściennych, Łąd, krużganki w opactwie cystersów XIV w., prowadzenie dr hab. Ewa Roznerska, 02 2005
- Konserwacja malowideł ściennych Józefa Mehoffera 1932, Turek, sklepienie transeptu Kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, prowadzenie dr hab. Ewa Roznerska 06/09 2006
- Konserwacja malowideł ściennych ok. 1370 r., 1722 r., Łąd, oratorium, sala opacka w Opactwie cystersów, prowadzenie dr-hab. Ewa Roznerska 05 2005
- Wykonanie dekoracji malarskiej, Konin, nawa główna Kościoła św. Anny, prowadzenie dr hab. Ewa Roznerska 04 2005
- Praktyka w pracowni dr hab. Ewy Roznerskiej (prace przy polichromii na drewnie), Toruń 02/03 2006
- Konserwacja polichromowanych drzwi XVI w., Toruń, Katedra pw. św. Janów, prowadzenie mgr Dariusz Subocz 01 2006
- Konserwacja Epitafium Hoyera 1585 w., Gdańsk Bazylika konkatedralna W.N.M.P., w zespole z mgr Agnieszką Fejzer i mgr Łucją Brzozowską 05/12 2007
- Konserwacja obrazu *Trójca Święta* XVIII w., Gdańsk Kościół pw. św. Ignacego, w zespole z mgr Agnieszką Fejzer i mgr Łucją Brzozowską 05/12 2007
- Konserwacja obrazu na płótnie A. Stoiloffa Zima XIX w., kolekcja prywatna 05/06 2008
- Konserwacja trzech obrazów na płótnie XVII-XIX w., kolekcja Iwony i Zbigniewa Canowieckich 03/04 2008
- Konserwacja Ołtarza św. Barbary ok 1480 r., Gdańsk Bazylika konkatedralna W.N.M.P. , w zespole z mgr Agnieszką Fejzer 04/09 2009
- Konsolidacja warstwy malarskiej wybranych elementów wnętrza Gdańsk Bazylika konkatedralna W.N.M.P. 03 2008
- Konserwacja malowideł ściennych, Gdańsk sklepienie północno-zachodniej kaplicy Archikatedry Oliwskiej, prowadzenie mgr Maria Zakrzewska 10/11 2010
- Konserwacja malowideł ściennych, Gdańsk kruchta północna Archikatedry Oliwskiej, prowadzenie mgr Maria Zakrzewska 06/07 2010
- Konserwacja ołtarza XVIII w., Radziejów, Kościół Wniebowzięcia N.M.P., prowadzenie dr hab. Ewa Roznerska 08 2011
- Konserwacja trzech obrazów Wojciecha Fangora, Sopot, Państwowa Galeria Sztuki 06/12 2011
- Konserwacja obrazu na płótnie Madonna z Dzieciątkiem XVII w., kolekcja państwa Cieślewicz 03/05 2011
- Konserwacja rzeźby *Maria Bolesna* ok. 1420 r., Gdańsk Bazylika konkatedralna W.N.M.P., w zespole z mgr Agnieszką Fejzer 05/12 2012
- Konserwacja Ołtarza św. Jakuba ok. 1430 r. (I-etap), Gdańsk Bazylika konkatedralna W.N.M.P. w zespole z mgr Agnieszką Fejzer

05/12 2012

- Konserwacja Predelli, Koronacja Marii" ok. 1435 r, Gdańsk Bazylika konkatedralna W.N.M.P.
w zespole z mgr Agnieszką Fejzer 05/12 2012

- Konserwacja Krucyfiks Mariackiego ok. 1430 r., Gdańsk Bazylika konkatedralna W.N.M.P.
04/12 2013

- Konserwacja Ołtarza św. Jakuba ok. 1430 r.
(II-etap), Gdańsk Bazylika konkatedralna W.N.M.P. 04/12 2013

- Konserwacja rzeźby Chrystus Frasobliwy XIX w., Gdańsk Bazylika konkatedralna W.N.M.P.
01/02 2014

- Konserwacja Grupy św. Jerzego ok. 1400 r. (I-etap), Gdańsk Bazylika konkatedralna W.N.M.P.
05/12 2015

- Konserwacja obrazu *Ofiarowanie* XVI w., Gdańsk Kościół pw. Bożego Ciała, w zespole z mgr
Agnieszką Fejzer i mgr Łucją Brzozowską
05/12 2017

- Konserwacja malowideł ściennych, Sakkara Grobowiec Księżniczki Idut XXV w. p.n.e.,
prowadzenie dr hab. Robert Rogal
05/12 2017

- Konserwacja Grupy Ukrzyżowania z belki tęczowej ok. 1517 r., Gdańsk Bazylika konkatedralna
W.N.M.P. 05/10 2018 - 2019

Poza pracą zawodową Pani Ewa Lisiak współpracuje z firmami reklamowymi,
między innymi z firmą NANSENS – projektowanie grafiki internetowej, animacja,
wizualizacja, plakaty.

Oceniając przedstawioną dysertację do recenzji oraz zapoznając się z bogatym
dorobkiem konserwatorskim i artystycznym, stwierdzam, że Pani Ewa Lisiak
spełnia wszelkie warunki w związku z wszczętym postępowaniem o nadanie
stopnia naukowego doktora sztuki.

